

Conferència Cercle d'Economia

Seguretat jurídica: és necessària?

09/12/2002

Sr. Joan Josep López Burniol

Notari a Barcelona i Primer President del nostre Tribunal Constitucional (1994-2001)

Moltes gràcies i bona nit, en primer lloc agraeixo al Cercle d'Economia la invitació tan amable i en segon terme dir que, donada la distribució de matèries que ens havíem fet amb el professor Gómez, havíem quedat que jo analitzaria la seguretat jurídica privada, ell ha exposat els conceptes generals de seguretat de forma magnífica i jo explicaré la seguretat jurídica privada, suposo que són conscients que queda fora de la nostra exposició tot el que fa referència a la seguretat en l'àmbit internacional, que en aquests moments és objecte d'una atenció tan prioritària, si volen en parlarem després de les preguntes.

Seguretat jurídica, no oblidó que vostès són, deixant de banda que hi hagi advocats i alguns col·legues notaris, bàsicament economistes i, per tant, amb una certa vocació empresarial, per això intentaré dirigir-me a vostès tenint en compte aquesta mentalitat. Començaré explicant dues anècdotes: la primera va passar fa molts anys, recordo un president del banc central alemany que es deia Hausen, que va morir assassinat per uns anarquistes, van entrevistar-lo a *La Vanguardia* i van preguntar-li ¿vostè, quins criteris valora abans de decidir si una inversió alemanya ha de fer-se en un país estranger? Ell n'enumerava tres, un era la seguretat jurídica, o el compliment de les obligacions i el respecte de les situacions. En una ocasió molt recent, va venir a Tribuna Barcelona un exministre d'hisenda d'Argentina i explicava que, és clar, *“¿qué se creen ustedes, que yo no sabía que la paridad con el dólar significaba la muerte para nuestra economía? Pero, ¿cómo podía derogar la indexación si yo sabía que todos los contratos en Argentina están indexados en dólares? ¿Cómo podía disponer legalmente que estos contratos ya no quedarán indexados? Porque, en definitiva — afirmaba—, si no se respeta la propiedad y no se respeta el cumplimiento de los contratos, no hay economía posible”*. Jo opino el següent, que de fet és la conclusió de la meva exposició, però ja els ho dic d'entrada per fer-me més entenedor: evidentment, estic convençut que hi ha

procés econòmic perquè hi ha mercat, és obvi, però tinguin clar que hi ha mercat perquè hi ha seguretat jurídica, quan desapareix la seguretat jurídica desapareix el mercat.

Posaré dos exemples, l'historiador anglès Eric Jones es planteja com és possible que, entre els anys 1400 i 1800, Europa destaqués econòmicament d'una manera que va deixar enrera la resta d'imperis que fins a aquell moment tenien un poder similar, l'imperi romà o l'imperi mongol, ¿què és el que fa que Europa comenci a pujar? A banda d'altres fets culturals, els europeus van començar a pensar que no era necessari consumir tots els recursos, utilitzaven el que no necessitaven, els excedents, per vendre, per negociar i amb aquests diners podien comprar alguna cosa. Però cal tenir en compte que, per arribar fins a aquesta conclusió, per pensar que no havien de consumir-ho tot, sinó que valia la pena vendre els excedents els calia tenir la seguretat que funcionaria, si no hi ha seguretat no hi ha comerç que valgui. Aleshores, ¿què va passar, a Europa? Va passar que hi havia una sèrie d'estats preocupats per l'equilibri, no com en altres imperis, més ocupats amb construccions religioses o amb plans d'expansió territorial a gran escala, durant el renaixement i la reforma protestant, a Europa, bàsicament es preocupaven d'assegurar la possibilitat de comerç dels seus ciutadans. I aquesta és la raó per la que, des de 1400 fins a 1800, l'economia europea comenci a funcionar i també que, en l'actualitat, ens agradi o no, els Estats Units, que són l'exemple capdavanter de la cultura occidental, ostentin una hegemonia mundial òbvia, d'una forma unilateral de la que podrem parlar més endavant.

Un altre exemple més pròxim és l'espanyol, el segle XIX va ser un desastre per a Espanya, sí, però també van haver-hi moments de pau, durant una dècada, la dècada moderada, entre el 1840 i el 1850, van aconseguir-se moltes coses, per exemple, es constitueix el sistema radial de comunicacions que segueix implantat avui en dia i es desamortitza la propietat, propietat que era comunal, aquí dirien dels Comuns, o de les ordres religioses es posa en circulació, la burgesia amb més diners compra aquestes propietats però, com dirien en castellà, *"con las cosas de comer no se juega"* i de seguida instrumenten un sistema de seguretat. ¿En què consistia, aquest sistema? Primer: seguretat als camins, la guàrdia civil, segon: seguretat jurídica, el registre de la propietat i el notariat, les dates parlen per si soles, el Codi Civil no arribava perquè l'església s'hi oposava a causa de la qüestió del dret de família, el matrimoni civil, el divorci, a meitats de segle això que ara anomenem nacionalismes perifèrics

tenien una importància escassa, l'oposició eclesiàstica va ser l'obstacle principal que va impedir l'aprovació del Codi Civil però, no obstant aquests obstacles el Codi Civil va aprovar-se l'any 1889, "*con las cosas de comer no se juega*", la llei hipotecària és de 1860, la del notariat del 1861.

Seguretat jurídica, ¿què vol dir seguretat jurídica? Significa que si es deixen diners i es garanteixen amb una hipoteca, aquesta hipoteca s'executa i executar-la vol dir que la propietat surt a subhasta, etc. Vostès ja ho saben, hi ha progrés perquè hi ha mercat, hi ha mercat perquè hi ha seguretat jurídica.

Parlem una mica del dret, del mercat i del dret en conjunt. En primer lloc del dret, en el meu cas, quan preparava les oposicions de notaria el que acabes d'estudiar, el programa, ja te'l comences a saber tant bé que tens un moment de plenitud intel·lectual molt modesta, però bé, domines una mica aquells coneixements i et preguntes ¿per a què serveix, tot això? ¿Per a què serveix, el dret? llavors, per poc que reflexionis, penses que el dret serveix per solucionar conflictes d'interessos, bàsicament, immediatament vas un pas més enllà i et dius, home i d'alguna manera articula la seguretat amb la justícia; ¿què és la justícia? Donar a cadascú el que és seu; ¿què és la seguretat? Mantenir les situacions i, com deia molt bé el professor Gómez, garantir que el futur sigui previsible fins a cert punt, amb un exemple ens entendrem millor: de vegades sembla molt fàcil però no sempre ho és tant, si a mi em roben aquest rellotge i qui me'l roba el ven després a una botiga, a la botiga no saben que és robat i, a continuació, aquella botiga, que és un establiment públic, me'l ven; jo compro emparat en la suposició que es tracta d'una botiga oberta al públic i amb totes les garanties, però més endavant es descobreix que ell rellotge és robat. ¿Què s'ha de fer amb el rellotge? tornar-lo al primer propietari, que semblaria el més just, o bé deixar-me'l a mi, que he pagat el preu i no tinc cap culpa, que és el que exigiria la seguretat. Justícia i seguretat, no s'enganyin, els homes no som àngels i les nostres eines són limitades, no és possible articular de manera plena la seguretat i la justícia, això és una balança, quan més accentues la voluntat de justícia més pateix la seguretat, quan més accentues la seguretat més pateix la justícia; això pel que fa al dret privat, en l'àmbit de les garanties dels drets humans i dels drets públics podria dir-se el mateix, quan el president Bush accentua més la seguretat dels ciutadans d'Estats Units també

es rebaixen les garanties dels drets humans, com diuen els anglosaxons, no es pot fer una truita sense trencar ous, seguretat i justícia.

Molt bé, ja hem aclarit una mica la idea del que és la seguretat en l'àmbit del dret privat, la primera aproximació i seguint l'exemple, jo sóc l'amo del rellotge, en segon terme tenir la previsió que si jo signo un contracte, el contracte es complirà. D'una manera una mica més acadèmica, diríem que l'aspecte privat de la seguretat jurídica abasta tres punts: en primer lloc, reserva un sector de llibertat d'autoregulació, ¿sobre què es basen, la cultura i la civilització occidentals? Es fonamenten en que cada persona és el subjecte únic i irrepetible de la seva pròpia història i que aquest pot triar dues opcions, pot intentar entendre la realitat, en la mesura en que li sigui possible, amb la força de la raó i, en segon lloc, té capacitat d'autoregulació dels seus interessos, per això la filosofia grega i el dret romà són dues de les tres potes sobre les que reposa la cultura europea, la tercera és la religió d'Israel, deixant de banda el seu origen i destí divins, i deixant de banda el que hagi de constar en la Constitució europea o no, assumpte respecte al qual em manifesto en contra, com a opinió personal, perquè les lleis no són per definir. Ara bé, les tres potes són aquestes i una d'aquestes potes és la capacitat d'autoregulació.

Aleshores, la seguretat jurídica ha de garantir-nos que podem autoregular els nostres interessos. Algun de vostès podria pensar en el dret d'autodeterminació, en el dret públic existeix el dret d'autodeterminació, però en dret privat existeix el dret d'autoregular els interessos propis: jo venc si em dóna la gana i compro si em dóna la gana, ningú pot dir que vengui i ningú em pot dir que compri, i aquest és l'aspecte principal de la seguretat jurídica. En segon terme, garantir l'eficàcia de les situacions, si sóc propietari, sóc propietari; si tinc un dret de servitud i dret a passar, passo, i ningú no em talla el pas; si tinc un dret d'usdefruit, tinc aquest dret i, a més, està protegit i, d'altra banda, també la protecció dels actes en virtut dels quals es constitueixen i es modifiquen aquestes relacions jurídiques. Per últim, i és important, un mercat exigeix llibertat de contractació però la llibertat de contractació exigeix que les parts estiguin en una situació més o menys equiparable, perquè si no, no ens enganyem, els humans no és que siguem dolents, els humans som dèbils i el poderós abusa sempre del dèbil, llavors és necessari que la seguretat jurídica equilibri d'alguna manera el contractant dèbil respecte al contractant poderós, ¿què és la contractació col·lectiva en matèria laboral? ¿Què és el dret

dels consumidors en matèria de serveis, si no? Per tant, la seguretat jurídica és un concepte complex: garantir-nos la llibertat, la capacitat d'autoregulació, protegeix les situacions jurídiques, protegeix els contractes i equilibra, encara que no els agradi als servidors dels poderosos. Això és la seguretat jurídica.

Per altra banda, la seguretat jurídica té dos aspectes un de més antic, el que es deia la seguretat estàtica, la de la protecció de les propietats, tal com diuen la gent modesta «ja tinc l'escriptura», això és la seguretat estàtica. Però és clar, en el moment en què el sistema econòmic de mercat passa al primer pla, aleshores la seguretat és quelcom més, no és només tenir la seguretat de que sóc l'amo de tot això, si no en una paraula: la previsibilitat, que és fonamental en matèria jurídica i a la que s'ha referit el professor Gómez moltes vegades, un incís, quan a Espanya fan una enquesta sobre el funcionament de la justícia ¿saben què diu la gent? En general, els països llatins són molt llestos i no creuen en els reis, creuen en poques coses, ¿quin és el problema de la justícia, que no sigui justa? no, a la justícia només se li demanen dues coses, primera, que sigui ràpida, i segona, que sigui previsible. Per als romans, que no s'estaven per romanços, la pregunta jurídica per excel·lència era la següent: ¿tinc acció o no tinc acció? Ningú preguntava si era just o era injust. ¿Tinc acció o no tinc acció? Aquesta és la pregunta jurídica per antonomàsia. En un món de mercat aquesta pregunta, es transforma en la que els fan a vostès els advocats: ¿si compro això pot passar-me alguna cosa? Si compro això la ordenació urbanística, aquell dret real, garanteix la previsibilitat. Quan un compra, vol tenir la seguretat que podrà construir amb aquell volum d'edificabilitat i que obtindrà determinades formes de finançament i no hi haurà aquell cens que pertorbi la seva propietat i vostès com a professionals els donen aquesta seguretat, en el món actual aquest fet s'ha accentuat d'una manera enorme. No ens enganyem, en la propietat immoble s'ha estès el fenomen de mercat, de vegades quan em pregunten ¿quina és la llei espanyola que més ha incidit sobre la conformació de la societat espanyola en el segle XX? Sempre responc que la llei de propietat horitzontal ¿Per quina raó? Perquè és la llei que ha fet propietaris als espanyols. ¿Abans qui eren, els propietaris? Quatre, com deia el notari Figafaura, el Codi Civil és el codi dels rics i el Codi Penal és el codi dels pobres, el que invertit aquesta situació és la llei de propietat horitzontal que ens ha fet propietaris a tots. Aquesta necessitat de seguretat s'ha generalitzat, per exemple, un dels problemes que va haver-hi a Espanya les dècades de

1970 i de 1980 amb les fallides d'aquelles companyies que havien venut pisos però no els havien escriturat i estaven amb contracte privat. Les fallides retreien els efectes i llavors la gent que havia pagat el pis quedava en una situació d'indefensió: seguretat, o aquells ciutadans anglesos que compraven un apartament a Roses i tenien l'apartament inscrit en el registre de la propietat, però després resultava que no els donaven la cèdula d'habitabilitat perquè s'havien construït tres plantes més de les que podien construir-se: seguretat i previsió.

Per altra banda, amb la globalització que s'ha produït, que tota aquesta problemàtica té una vessant internacional, els subjectes de les relacions jurídiques ja no pertanyen, que els hi he d'explicar a vostès que, en definitiva, són un país que en aquest sentit té una mobilitat enorme, les relacions jurídiques són relacions jurídiques entre persones de països diferents. Per tant, des del punt de vista jurídic, dues idees a retenir: no siguem innocents, el dret serveix per resoldre problemes d'acord amb les exigències de la justícia, per suposat, però al mateix temps el dret, perquè som humans, necessita articular mecanismes de seguretat sense els quals la vida col·lectiva no és possible. Amb l'economia de mercat estesa a tots els àmbits, aquestes necessitats de seguretat són molt més grans que mai, fa cent anys, a Ordino tothom sabia qui era l'amo de què, no dic que no hi haguessin notaris, signaven els contractes i donaven l'escriptura però, la seguretat, les exigències de seguretat eren molt més limitades que ara, suposo que tots aquells de vostès que siguin advocats o economistes en exercici aquí a Andorra, quan algun client els demana la seguretat absoluta que aquell turco-xipriota amb qui demà contractaran una operació determinada ofereix garantia i els hi ensenya els papers moltes vegades pateixen abans de dir que sí. Òbviament, pel que fa al mercat a Andorra, com que no és el meu món no tinc res a dir que sigui interessant, però com que sóc un ciutadà sí que tinc alguna cosa a dir, no s'ha de sacralitzar res i, per descomptat, no s'ha de sacralitzar el dret que ni tan sols és una ciència, és una tècnica, una *ars*, per articular tant com sigui possible les exigències de la justícia en seguretat. No s'ha de sacralitzar el dret, però tampoc no s'ha de sacralitzar el mercat. Ja sabem que sense mercat no hi ha possibilitat racional d'assignació de recursos, de selecció de productes i de fixació de preus, és veritat, però el mercat no ho és tot, ¿què vol dir això que el mercat s'autoregula, de veritat s'autoregula fins al final? ¿S'autoregula, el mercat del treball? ¿S'autoregula, el mercat dels capitals? ¿S'autoregula, el mercat dels serveis? Si no hi ha un estat democràtic, amb un sistema normatiu que faci prevaler els

interessos generals sobre els particulars, no hi ha autoregulació que valgui. Per tant compte, quan abans he dit seguretat, em referia a respectar la llibertat individual, garantir les situacions i els contractes, però també a equiparar unes parts que sovint no són idèntiques, ¿és el mateix el banc que la persona que va a demanar-hi un crèdit? ¿És el mateix un empresari que un capitalista de quaranta mil milions de pessetes, que l'obrer que va a contractar? ¿Per què va aparèixer la contractació col·lectiva, per què ha aparegut el dret dels consumidors? És a dir, tampoc no sacralitzem el mercat.

Jo tenia aquestes notes d'una conferència que vaig donar a ESADE, fa deu anys, a la facultat de dret, i en un apartat deia: l'altra experiència històrica, fen referència al fracàs del sistema comunista, en aquesta ocasió no ho faré, això és història. No estic dient que hi hagi una alternativa pel sistema lliberal de mercat, no, no hi ha alternativa. Estic convençut que la nostra civilització en l'àmbit polític descansa sobre el sistema de l'estat de dret democràtic i sobre l'economia lliberal de mercat en l'àmbit econòmic. El que sí els dic és el següent, el mercat és una realitat que d'alguna manera ha d'estar regulada i, tal com deia Josep Termes en el discurs d'ingrés a l'acadèmia de ciències morals i polítiques de Madrid, no és cap descobriment això ja ho afirmava Adam Smith, el que passa és que actualment no llegim a Adam Smith, el mercat ha d'estar regulat d'alguna manera.

Mercat i dret, ¿què va fer-se al segle XIX? Com ha apuntat molt bé el professor Gómez, va donar-nos el marc d'actuació, és a dir, el sistema jurídic, la codificació, bàsicament pel que fa als països del continent europeu, la codificació napoleònica. ¿Què és el que va fer-se? Més endavant tindrem ocasió d'explicar que aleshores l'estat no intervenia en el contingut de les relacions jurídiques, però al menys va donar les eines perquè es desenvolupés aquesta economia de mercat. ¿Quines van ser, aquestes eines? Vostès que són de l'ofici segur que les imaginem. En primer lloc, va subministrar les formes jurídiques a tot el món de les societats, l'articulació jurídica de les societats bàsicament es consolida, encara que hi ha antecedents de les societats anònimes des de la baixa edat mitjana, després del codi de comerç francès. Crea les formules jurídiques d'articulació d'interessos: les societats. En segon terme, articula el sistema bàsic de seguretat immobiliària, recordin l'anècdota que els he explicat abans, el Codi Civil espanyol pot esperar però el sistema de seguretat immobiliària no espera, és tant urgent com la guàrdia civil, i a Espanya s'articula un sistema de seguretat jurídica que és com un carro

amb dues rodes: una, el notari que fa l'instrument públic i l'altra, el registrador de la propietat que l'inscriu. En totes les baralles internes que tinguem, en totes les faltes de sintonia en alguns casos, amb totes les disfuncions que es vulgui, el sistema funciona amb una eficàcia raonable i amb un cos que resisteix qualsevol comparació, després tornarem sobre aquest tema. En tercer lloc, al segle XIX, el dret va facilitar les transaccions, els títols valor. ¿Què és un títol valor? És la incorporació del dret amb el títol. ¿Per quin motiu es fa això? Per tal que els drets puguin transmetre's, transmetent només el paper fa poc hem assistit al següent pas d'aquest procés, ara ja no fa falta el paper, ara és possible la notació en contra, però va donar-nos aquest mecanisme i, per altra banda, va resoldre algunes disfuncions, ampliant extraordinàriament la responsabilitat per culpa i la responsabilitat objectiva. Al segle XIX, va establir-se un mecanisme normatiu que funcionava amb una certa perfecció en un món econòmic en el que, en el fons, els que feien servir aquestes institucions eren una minoria, de fet, era la burgesia, la burgesia dels negocis, la burgesia industrial, i també els propietaris de les antigues acumulacions patrimonials de terres. Aleshores, al segle XX, en la situació actual, ¿quines són les línies que podríem destacar? Jo en destacaria tres: les dues primeres tenen una relació molt estreta, són la desregulació i la crisi dels estats com sistema jurídic. Si recapitulés una mica el que he dit fins aquí, començaria amb aquesta frase que he repetit tantes vegades hi ha progrés perquè hi ha mercat, hi ha mercat perquè hi ha seguretat. La seguretat és fruit de l'existència d'un ordre jurídic, aquest ordre jurídic es dona dins dels estats i són una sèrie de sistemes que coexisteixen, a vegades es toquen, però són independents. Per exemple, França o en definitiva, els estats. ¿Què són, si no mercats organitzats jurídicament? ¿Què són els estats europeus, si no mercats organitzats jurídicament? ¿Què és França, si no un mercat amb una capitalitat brutal a París? ¿Què és Espanya, que és molt més desballestada que un mercat, però que no tenia una capital econòmica tant poderosa fins quinze anys enrera? Perquè Madrid s'assemblava més a Viena que a París, en canvi, era una ciutat administrativa ara les coses comencen a canviar. Els estats eren aquests sistemes jurídics, però ¿què ha passat? Dues coses, la primera que després de la Segona Guerra Mundial va crear-se aquest artefacte que, des del meu punt de vista és fantàstic però que en ocasions s'ha sobredimensionat, que és l'estat del benestar aleshores va produir-se un excés de regulació. A partir de l'any 1979 i 1980, Margaret Thatcher i Ronald Reagan, amb el suport

dels economistes de Chicago, afirmen que s'ha de liberalitzar l'economia, s'ha de desregular, ¿quantes vegades han sentit aquesta paraula, què vol dir desregular? Alliberar les forces productives, eliminar entrebancs, hi ha massa normes de control ¿Què vol dir tanta protecció en el mercat de treball? ¿Què són tantes garanties en matèria del mercat de capitals? Cal eliminar-los perquè de la desregulació sortirà un món mercantil molt més lliure en el qual el progrés serà molt més fàcil. Quan això es porta a terme, es porta a terme d'una manera tant exagerada que, més que liberalització, el que es produeix veritablement és desregulació perquè si em pregunten, per exemple, si als mercats de l'electricitat o de la telefonia espanyols hi ha més competència ara que fa vint o vint-i-cinc anys la cosa és discretament discutible, en lloc de regular s'ha de desregulat.

I tant que s'ha desregulat, però és que aquí ve la segona circumstància del món en el que vivim, els estats han entrat en crisi. Reflexionin sobre aquesta idea, vostès en el fons quan els diuen estat ¿en què pensen? pensen en una estructura de poder que, posem per cas, a Espanya aniria des del rei fins a l'últim municipal, o a Andorra aniria des dels coprínceps també fins a l'últim agent de tràfic: una estructura de poder. Però jo els diria un estat és això, sí, però en el fons el que penso és que més aviat és un sistema jurídic. Francisco Fernández Ordóñez, exministre d'afers exteriors, d'hisenda i de justícia que va protagonitzar alguns dels canvis fonamentals a Espanya amb la Unión del Centro Democrático. Ell és el responsable de la reforma fiscal i de la reforma del dret de família. En una ocasió que l'entrevistaven quan ja era gran, van preguntar-li: ¿vostè, quan vol veure com és un país què mira, la Constitució? *"No por Dios, la Constitución no, parte del Código Civil, la ley de presupuesto, algunas leyes impositivas y algunos artículos del código penal"*. Això és la Constitució real del país, no estic minimitzant el dret públic, estic parlant una mica metafòricament, però un estat, un estat és el codi de circulació i és el Codi Civil, és el sistema jurídic amb el que vivim, i ¿què ha passat? Que en el procés actual de globalització els estats han entrat en crisi; a les unions supraestatals, per exemple a la Unió Europea, unes competències puguen cap amunt, la macroeconomia, la defensa, les relacions exteriors, altres competències baixen cap avall a les autonomies i als municipis i els estats s'afebleixen. ¿Què passa, aleshores? Que aquests sistemes jurídics entren en crisi, abans no podies agafar una fàbrica i endur-te-la de Badalona a Huelva, el que actualment s'anomena deslocalització, i deixar penjats als obrers de Badalona

perquè l'estat espanyol ho impedia, però si en aquests moments agafes una fàbrica i te l'emportes, com van dir-li a Schroeder, que uns empresaris alemanys van amenaçar-lo d'anar-se'n d' Alemanya a Irlanda, poca cosa hi ha a fer. ¿Llavors, què passa? Que amb la globalització, els antics marcs jurídics s'han quedat petits, els francesos, que són extremadament sensibles a tot el que faci referència a les lleis, van detectar-ho molt ràpidament i va ser un primer ministre francès Edouard Balladur qui, fa molts anys, va llegir per primera vegada una frase que va semblar-me molt il·lustrativa i que deia: amb la situació actual s'està produint un buit normatiu i tornem a estar com a la baixa edat mitjana, les grans relacions econòmiques, els grans agents econòmics es belluguen per la Unió Europea, o els petrolers es belluguen per aquests mars sense que ningú els controli. Vés a dir-li a l'armador rus que va noliejar el *Prestige* que ha d'assumir responsabilitats, ¿llavors, quina és la situació? La situació és la que és i no cal dramatitzar-la, el que hem de fer és adonar-nos que aquest és el món en el que vivim i que hem de recuperar els vells principis, perdonin que sigui tan pesat, hi ha progrés perquè hi ha mercat i hi ha mercat perquè hi ha seguretat, si en aquest moment l'àmbit dels negocis és un àmbit global abans o després caldrà crear un ordre jurídic global. ¿Qui no vol crear-lo? els que no han volgut mai les lleis, que són els poderosos, tant sols la llei ens fa lliures i ens fa iguals a tots, als rics i als poderosos les lleis els fan nosa, les lleis i els procediments que defensen els pobres i els desemparats, algú pensarà que estic fent demagògia, Robert Cagan, en un article a l'exemplar de *Policy Review*, una revista política americana, de juny i juliol del 2002, afirma el següent: ¿per què és unilateralista Estats Units? perquè és poderós. ¿Per què és multilateralista Europa? perquè és feble. Claríssim, Henry Kissinger va escriure que Estats Units ha de defensar única i exclusivament el seu interès nacional, les intervencions d'Estats Units a l'exterior han de limitar-se només a la defensa dels seus interessos. Al final tot es toca, parlem de seguretat jurídica privada, la seguretat jurídica privada en el món actual passa per la configuració d'un ordre jurídic global. ¿Per on cal començar? A Europa, òbviament per un ordre jurídic europeu. ¿Per què no es fa? Perquè no hi ha voluntat, serè respectuós amb el temps, la cosa s'allarga i vostès després preguntaran el que vulguin, però els explicaré una anècdota i m'entendran perfectament, més que si els ho expliqués amb les meves paraules, la Unió Europea ha dictat directives particularment en matèria de societats anònimes, tot està regulat, vés per on, només hi ha dues coses que no

estan regulades, només dues. ¿Quines són, a veure si ho endevinen? Els òrgans d'administració i els grups d'empreses, per què es el que toca el rovell d'ou del poder, calia dilucidar els òrgans d'administració, si participem els treballadors o no, i això dels grups d'empreses, ¿Què vol dir? Una cosa fonamental, que els grups d'empreses tenen una responsabilitat consolidada. ¿Oi que no fan una comptabilitat consolidada? ¿Per què no ha de ser consolidada, la responsabilitat? ¿Per què quan una companyia dedicada a la fabricació de fibra amb seu a Espanya i pertanyent a una companyia holandesa, està en una situació pràcticament de fallida, marxa, paga als bancs els vuit mil milions que els hi devia i als proveïdors i als obrers no els paga res? ¿Per què no puja cap amunt, la responsabilitat d'aquesta empresa? Perquè les societats són de responsabilitat limitada, però els grups d'empreses poden regular-se. ¿Per què no es regulen? Perquè no hi ha la voluntat política de regular-los. ¿Per què no s'han regulat fins ara els petrolers? Perquè no hi ha la voluntat política de regular-los.

Tota aquesta conversa em sembla que és molt desordenada perquè vull adaptar-me al temps, jo només els deixaria dues idees: la primera, que això de la seguretat no és una història que ens inventem la gent del dret per guanyar-nos la vida, sense seguretat no hi ha activitat econòmica que valgui. En segon lloc, no em resisteixo a dir-los una altra cosa perquè vostès procedeixen del món de l'empresa, els he parlat de des-regulació, els he parlat de la crisi dels estats com a sistema jurídic, voldria parlar-los d'una altra cosa que també contribueix a aquesta mancança de seguretat i que fa necessària la intervenció de l'ordenament jurídic, per posar una mica d'ordre, m'estic referint al desgovern de les grans empreses. Fa vint-i-cinc anys que sóc notari a Barcelona, no sóc economista, no tinc cap tradició en la meva família, ni mercantil ni comercial, sóc un ignorant absolut en aquestes coses, però miro i observo i he dividit les empreses en dos grups: les que tenen amo i les que no tenen amo. ¿Quines són les empreses que tenen amo? Aquelles que algú les considera com seves, perquè segurament són seves. ¿Quines són les empreses que no tenen amo? Aquelles en què la titularitat del capital està disseminada i estan en mans de gestors, dels que es diu que són empresaris, que jo no dic que no ho siguin, però dels que de vegades sí que em pregunto si van més enllà dels seus interessos immediats de crear valor borsari, possiblement perquè a través d'unes *stock-options* queden retribuïts d'una manera absolutament fabulosa, oblidant-se dels interessos a mig i llarg

termini de les empreses. Com que sóc una mica pessimista pensava que aquestes coses passen als països llatins: la tradició catòlica, no hi ha hagut protestantisme, Max Bever, fins que Enron em va dir, «home no», Arthur Andersen, «home no», o com deia Paul Samuelson en un article a *El País* al cap i a la fi el president Bush i el vicepresident Cheney han fet el mateix a una escala més reduïda. Seguretat ara, vostès que són economistes, que són gent d'empresa, potser també han de començar a considerar que aquesta seguretat exigeix una reflexió profunda respecte a la manera de governar les empreses, sobretot aquestes empreses que jo en dic «que no tenen amo».

Disculpin la forma una mica abrupta de l'exposició, fruit de la compressió i després, durant el torn de preguntes aclarirem el que faci falta.

Moltes gràcies.